

Saturs

PRIEKŠVĀRDS. Aivars Okmanis. Dzīvā vēsture	5
---	---

AR RUNDĀLI SAISTĪTIE

Aelita Ramane. Kas Rundāle ir man?	7
Zenta Miervalde. Dzīves gaitu līkloči	11
Maija Strode. Pilsrundāles <i>Graudiņi</i>	18
Liesma Stankeviča. Zobārste Liesmiņa	23
Lolita Lūse. Mazjānis ir mājās. Mazjānis strādā	29
Kārlis Zemtauts. Kāda rundālieša Otrā pasaules kara stāsti	36
Regīna Velviča. Vectēvs mani mīloja	46
Lija Kārkliņa. Dzīve Rundāles pilī	56
Reinis Ādmīdiņš. Alīdas tante	59
Ināra Klipsone. Sudmalkrogam blakus	62
Lilija Dzelzkalēja. Garlaicībai laika neatlika	65
Vilnis Kronītis. Gribēju būt lidotājs	70
Aivars Ilgavižs. Mani piedzīvojumi	77
Imants Lancmanis. Rundāles pilī un Rundālē	93
Daira un Vilnis Līdakas. Akācijas smaržo divreiz	101
Imants Jukums. Egle tēva dārzā	109
Aelita Ramane. Valdiņš	115
Dita Liepiņa. Ar cilvēcību pret varu	118
Jānis Mucenieks. Par žuliku nekļuvu!	123
Aelita Ramane. <i>Čaika</i> un pletizeris	130
Aelita Ramane. Kora stāsti Rundālē	136
Lilita Lauskiniece. Sirdslietīņas paliek man!	142
Liesma Stankeviča, Roze Bruģe, Silvija Pavlova. Divdesmit gadi ar <i>Stellu</i>	149
Anna Pilinoviča. Ūdensrozes līgavas pušķī	154
Solveiga Ikerte. Kā vidzemnieki kļūst par zemgaliešiem	160

Kas Rundāle ir man?

AELITA RAMANE

Katram ir savs iespaids par vietu, kurā dzīvojam, un vēsturiskie materiāli tikai papildina un rosina iztēli par laiku pirms mums. Pilsrundāles bibliotēkā reiz notika stāstu vakars, kurā meklējām atbildes uz jautājumu “Kas Rundāle ir man?”. Sanākuši bija aktīvākie Pilsrundāles seniori, kuriem ar Rundāli saistās teju viss mūžs, bet ne jau visi ir šeit dzimuši un auguši.

Vidzemniecei Valērijai Liepai ar Rundāli saistās divi notikumi – kāzas un rozā cepumi ar sviestu.

“Kāzas svinējām 1959. gada 15. augustā. Māja vēl nebija uzbūvēta, bet dancot gribējās. Mans brālis sameklēja mašīnu *ZIL*, sasēdāmies ar viesiem iekšā un devāmies uz Rundāles pili. Pulksten divpadsmitos ieobraucām tās pagalmā. Laimonis ar lielu, smagu un neparocīgu atslēgu pils durvis atslēdza un noteica – žēl, ka nesot speciālas somiņas, kur atslēgu ielikt. Devāmies uz Zelta zāli. Starp stalažām atradās patafons, un mēs skaņuplašu mūzikas pavadībā izdejojāmies.

Citu reizi atkal devāmies uz to pusi – kājām vai braukšus, vairs neatceros. Ļoti gribējās ēst, un mēs iegājām veikalā, bet tur nekā garšīga nebija – tikai rozā cepumi un sviests. Nopirkām un, upmalā sēdot, ēdām – sviestu ķeksējām ar cepumiem.”

Skaidrītei Grundei ar Rundāli saistās mūža aktīvākie gadi – skolā, kas atradās pilī, viņa nostrādāja piecpadsmit gadus.

“Svitenē likvidēja vidusskolu, un man piedāvāja darbu Pilsrundāles vidusskolā. Tā arī teica: pēc četriem gadiem tur būs vidusskola un matemātikas skolotāju noteikti vajadzēs, bet darbā jāierodas jau tagad 1. augustā. Sēžos uz *vello* un braucu uz darbu Rundālē. Pa gabalu ieraugu pili, un sirds sāk drebēt... Tā noticis tikai trīs reizes – kad satikos ar saviem diviem liktenīgajiem vīriešiem un toreiz. Atrodu ieeju skolā, meklēju kādu cilvēku, bet nav nevienas dzīvas dvēseles. Pēkšņi ieraugu pavērtas durvis, un kāda sieviete mani sagaida ar vārdiem: “Ko vajag?” Atbildu, ka esmu atnākusi uz darbu. Sieviete saka: “Skolā vēl daudz darāmā, logi un sienas jāmazgā, tāpēc labāk nāciet rīt.” Laikam jau biju pieņemta par apkopēju, nevis skolotāju.

Dzīves gaitu līkloči

ZENTA MIERVALDE

Mani vecāki Dore un Gotfrīds Putņi bija Rundāles muižas strādnieki. Bija beidzies Pirmais pasaules karš, sākās muižu zemes sadalīšana un nodošana kara dalībniekiem. Tā kā tētis bija cīnījies par tautas brīvību, viņam pienācās 16 hektāru liels zemesgabals. Kad es piedzimu, jau novāca pirmo ražu.

Pēc tēvamāsas Olgas stāstītā, 1922. gada 12. septembrī mana māte gubojusi nopļautos zirņus. Es esot atgādinājusi par sevi – stipras sāpes vēderā mātei likušas doties uz mājām un sagaidīt jauno dzīvību. Es pasaulē ierados sarkanā ķieģeļu ēkā, kas celta muižas strādniekiem. Ģimenē jau bija dēli Krišjānis un Voldemārs (1906), jau dūšīgs palīgs darbos, un meita Marta (21.03.1920.).

Ilgi vāļāties māte nevarēja – bija jāveic viss jaunās zemes arāja dzīves veidošanā. Mūs ar māsu pieskatīja tēvamāte Dārta Putnis, kura dzīvoja pie mums. Arī tēvatēvs Jēkabs bija liels palīgs mūsu ģimenei, lai gan vairāk dzīvoja pie meitas Olgas Mednes Īslīces pagasta *Medņos*. Kad cēla dzīvojamo māju, vectēvs piedalījās ar padomu. Viņš slimoja ar vēnām, kas bija jēlas, nedzīstošas, tās vajadzēja rūpīgi apkopt. Šajā laikā Dārta pārgāja dzīvot pie Olgas, bet Jēkabs – pie mūsu tēva.

Čakli un neatlaidīgi darbojoties, tika uzcelta māja un kūts. Pirmsākumā šīs celtnes bija no māla kleķa. Māju brālis pamazām pārbūvēja par ķieģeļu ēku. Lai-ka gaitā uzcēla arī malkas un labības šķūni no dēļiem.

Zenta Putnis

1945. gada 22. augusts

Pilsrundāles *Graudīni*

MAIJA STRODE

Graudīni agrā pavasarī.
Gleznojis Eduards Roze,
Rundāles pils mākslinieks
restaurators, kurš vairākus
gadus dzīvoja *Graudīnos*

G*raudīni* ir mana tēva Harija Putņa (1936–2017) dzimtās mājas. Viņš atklāja stāstu par to vēsturi.

Tēva vectēvs Gotfrīds Putnis (1884–1959) bija zemnieks. Pirmā pasaules kara laikā iesaukts armijā, piedalījies Latvijas brīvības cīņās, karojis Tīrelpurvā un Ložmetējkalnā. Viņam paveicās sveikam un veselam atgriezties mājās. Kā brīvības cīnītājam Gotfrīdam piešķīra 16,5 hektārus Rundāles muižas zemes. Gadu gaitā, smagi strādājot, zeme tika izkopta, uzceltas *Graudīnu* mājas, iekopts liels, skaists augļu dārzs, ko ieskāva meža koki, lai pasargātu no vējiem un salnām. Bija daudz labu šķirņu ābeļu, ķiršu, plūmju, upeņu un citu ogu krūmu.

Zemes darbos un mājas celšanā lielākais palīgs bija dēls Krišjānis Voldemārs (1907–1991). Viss tapa pašu rokām: liela dzīvojamā ēka no balta kleķa māla, kūts un klēts no kleķa māla, ar pamatīgu sētu apjozts, bruģēts laidars.

Tēva vecmamma Dore Putnis (dz. Dzellon, 1881–1968) bijusi ļoti ātras dabas, ar asu raksturu. Viņai padevušies saimniecības darbi, pratusi izcept gardu maizi. Dore ļoti daudz zinājusi par augiem, vākusi un žāvējusi visādas zālītes. Tēvs bieži stāstīja: “Kara un pēckara laikā, kad daudzi slimoja ar dizentēriju un citām smagām kaitēm, tikai Dore zāļu tējas un zināšanas šos visus izglāba.”

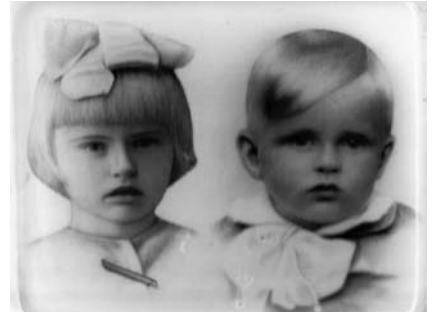
Manam vectēvam bija vecāka māsa – Otilija (1905–1919). Viņa saslima ar difteriju, nav spējuši izārstēt.

Putņu ģimenē bija meitas Marta (1920–1999) un Zenta (1922–2017).

Krišjānis Voldemārs trīsdesmitajos gados apprecējās ar Vilmu Egli (1906–1992). Ģimenē bija bērni: Ausma (1931–2006), Skaidrīte (1934–1935), Harijs (1936–2017), Māris (1937–1938) un Dainis (1943–1989).

Par 1941. gada 14. jūniju tēvam bija šādas atmiņas: “Kādu dienu ar velosipēdu no Jelgavas atbraukušais radnieks – dzelzceļnieks – brīdināja, ka tiek gatavoti divaini vagoni un staigā bruņoti vīri. Vectēvs Gotfrīds sapulcināja ģimeni, aizveda no mājām, un visi ilgi sēdējuši rudzu laukā.”

1944. gadā vectēvu Krišjāni Voldemāru iesauca vācu armijā. Viņam paveicās – izdzīvoja, smagu ievainojumu nebija. Kara beigās tika saņemts gūstā un izsūtīts uz Sibīriju, tomēr atgriezās mājās pie ģimenes. Vecāmamma Vilma mēdza teikt: “Ja kādam jādodas tālu prom, tad nevajag dikti atvadīties.” Mēs no vectēva tā īsti neatvadījāmies. Visus gadus es ļoti ticēju un gaidīju, un brīnums piepildījās – Voldiņš atgriezās! Pēc tam vectēvs ilgu laiku strādāja kolhoza būvbrigādē, cēla kūti un mājas, bija sava aroda meistars. Brīvais laiks pagāja augļu dārzā. Vectēvam bija arī vairāki bišu stropi. Viņam patika ar tām darboties un dāvināt radiņiem pa medus burciņai.

Harijs un Ausma pie fotogrāfa Bauskā